

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора Кузьмінського
Анатолія Івановича про дисертацію Мирончук Наталії Миколаївни
«Теоретичні і методичні основи контекстної підготовки майбутніх викладачів
вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності», подану на здобуття
наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія
і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження та її зв'язок із галузевими науковими програмами. Дослідження Н. М. Мирончук присвячене системному вивченню теоретичних і методичних основ контекстної підготовки майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності. Актуальність і доцільність обраної дисертанткою дослідницької проблеми не викликає сумнівів, з огляду на низку аргументованих позицій. Сучасний викладач української вищої школи покликаний брати активну участь у модернізації системи вищої освіти, відігравати провідну роль в упровадженні інновацій у процес підготовки кадрів, здатних реалізовувати визначені державою освітні завдання.

Звернення дисертантки до проблеми формування компетентності самоорганізації узгоджується з глобальною потребою збагачення професійної компетентності сучасного фахівця гнучкими навичками (soft skills), тому компетентність самоорганізації є універсальною, міжпрофесійною якістю, необхідність сформованості якої у фахівців задекларована положеннями нормативно-правових освітніх документів.

В умовах технологічних змін суспільно-економічних реалій необхідність контекстної підготовки майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності диктується інтенсифікацією процесів, зв'язаних з освітньою діяльністю закладів вищої освіти, розширенням кола професійних завдань викладача вищої школи, оновленням існуючих видів діяльності або ж

продукуванням нових, що зумовлює розширення й оновлення функцій викладача вищої школи.

Дисертація виконана відповідно до тематичного плану наукової роботи кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Житомирського державного університету імені Івана Франка. Робота пройшла належну апробацію, представлена на численних наукових заходах різного рівня. Дослідження має виражений міждисциплінарний характер, і тому його результати можуть бути використані у професійній підготовці не лише викладачів вищої школи, а й фахівців інших спеціальностей.

Отже, обрана Н. М. Мирончук тема дисертаційної роботи є актуальною, суспільно значущою, спрямованою на зміцнення освітнього потенціалу держави, забезпечення конкурентноспроможності та ефективності професійної діяльності майбутніх викладачів вищої школи.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. Істотними результатами, вперше представленими в дисертації Н. М. Мирончук, є обґрунтування вихідних наукових положень дослідження з урахуванням філософського, загальнонаукового, конкретно-наукового, практично-прикладного рівнів методології, побудова концепції контекстної підготовки майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності, обґрунтування процесу самоорганізації майбутніх викладачів вищої школи як інтегративної метасистеми, що поєднує індивідуально-особистісний і діяльнісно-процесуальний компоненти, розробка навчально-методичного забезпечення контекстної підготовки майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності.

Нові факти, одержані дисертанткою. Новизна наукових результатів, одержаних здобувачкою, полягає в обґрунтуванні сутності й структури компетентності самоорганізації майбутніх викладачів вищої школи у професійній діяльності, критеріїв, показників і рівнів її сформованості;

побудові методологічної моделі дослідження проблеми контекстної підготовки майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності як логічно-послідовної системи визначених методологічних підходів, завдань і методів дослідницької діяльності у межах спроектованих структурно-логічних компонентів, які відображають логіку та етапність наукового пошуку для реалізації поставленої мети; розробці моделі й методичної системи контекстної підготовки майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. У дисертації чітко і з достатньою повнотою обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження, визначено його мету, концепцію, завдання, об'єкт, предмет, провідну ідею, обґрунтовано вибір теоретичних, емпіричних і статистичних методів дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення результатів дослідження. Вірогідність отриманих результатів і висновків дослідження забезпечено ґрунтовним аналізом значного обсягу інформаційних джерел (610, з них 51 – іноземною мовою), доцільно вибраними і використаними методами дослідження; досягнутою ефективністю експериментальної роботи, що засвідчується позитивною динамікою змін, ефективність яких підтверджено кількісними, якісними результатами та статистичними методами.

Значення для науки і практики одержаних дисертанткою результатів. Вагомість і важливість проведеного дослідження полягає у розробці чіткої методичної системи контекстної підготовки майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності, репрезентованої ґрунтовним методичним забезпеченням та організаційно-педагогічним інструментарієм. Істотним практичним здобутком дисертантки є розроблена й упроваджена освітньо-професійна програма «Педагогіка вищої школи» для підготовки

здобувачів магістерського рівня вищої освіти спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», навчально-методичний комплекс дисципліни «Основи самоорганізації у професійній діяльності», авторські посібники «Основи самоорганізації у професійній діяльності», «Професійно орієнтовані ситуації самоорганізації в діяльності викладача вищої школи», комплекс професійно орієнтованих ситуацій самоорганізації, програма курсів підвищення кваліфікації для викладачів ЗВО I – II рівнів акредитації.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Розроблені теоретичні положення, узагальнення й висновки дисертації, навчально-методичні посібники можуть бути використані у процесі професійної підготовки викладачів вищої школи; в системі післядипломної педагогічної освіти для створення дистанційних курсів; з метою розроблення програм підвищення кваліфікації для різних категорій педагогічних працівників; для проведення науково-методичних семінарів, тренінгів у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Дисертація й автореферат написані й оформлені згідно з вимогами «Порядку присудження наукових ступенів». Стиль викладу матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій доступний для сприйняття.

Дисертація має чітку, логічну структуру, яка переконливо відображає логіку дослідницького задуму. У роботі виважено сформульовано науковий апарат дослідження, чітко визначено мету і завдання, реалізацію яких повно відображено у висновках. Список використаних джерел оформлено відповідно до нормативних вимог. Вагомими й інформативними є додатки, які доповнюють змістові елементи методичної системи контекстної підготовки майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності й відображають емпіричний матеріал експериментальної роботи й перевірки її ефективності.

Зміст, обсяг і завершеність дисертації свідчать про належне дотримання здобувачкою вимог до наукової роботи та її професійну наукову зрілість.

Повнота викладання результатів в опублікованих працях. Наукові положення, висновки й рекомендації, подані в дисертації, достатньо повно висвітлені в опублікованих працях здобувачки (60). Результати аналізу з публікацій, які розкривають науковий зміст дисертації, свідчать, що всі вони носять конкретний і цілісний характер, містять чітку аргументацію і точне формулювання результатів дослідження.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації. У авторефераті основні положення дисертації викладені повно й докладно. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації. Поняттєво-категоріальний апарат дисертації збалансований.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Оцінюючи загалом позитивно дисертацію Мирончук Наталії Миколаївни, вважаємо за необхідне висловити окремі міркування й побажання.

1. Цілком обґрунтованим та достатнім є комплекс методологічних підходів, що забезпечують цілісність розгляду досліджуваної проблеми. Разом з тим, вважаємо, що дослідження можливо було б розглянути з позицій аксіологічного підходу.

2. У підрозділі 2.4 авторка аналізує освітні програми підготовки майбутніх викладачів вищої школи у зарубіжних закладах вищої освіти окремих країн. На наш погляд, було б доцільно більш конкретно пояснити, чому саме ці країни обрані для аналізу освітніх програм.

3. У тексті підрозділу 2.5 достатньо розкрито контекстно-професійний зміст освітньо-професійних програм підготовки майбутніх викладачів вищої школи у вітчизняних закладах вищої освіти й подано його узагальнення на рис.

2.7, тому, вважаємо, що узагальнюючу табл. 2.5 доцільно було б подати у додатках.

4. Детально аналізуючи у підрозділі 3.2 змістову сутність, структурні компоненти, критерії, показники й рівні сформованості компетентності самоорганізації викладачів вищої школи у професійній діяльності, дисертантка узагальнює поданий матеріал у таблиці 3.1. Варто було б розширити таблицю, здійснивши розподіл ознак сформованості компетентності самоорганізації за виокремленими рівнями, що надало б їй більш завершеного та узагальнюючого характеру.

5. У дослідженні активно використовується метод моделювання і проектування різних видів моделей. На нашу думку, доцільно було б визначити тип розробленої авторкою моделі контекстної підготовки майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності (розділ 3, рис. 3.2), що надало б більш повного уявлення про її функціональне призначення та прогностичну спрямованість.

6. У підрозділі 3.3 визначені авторкою організаційно-педагогічні умови контекстної підготовки майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності, на наш погляд, представлені переважно теоретично-описово, на рівні математичних обрахунків і узагальнення. Можна було б подати у тексті дисертації більш розгорнутий виклад процесу їх виокремлення.

7. Ураховуючи, що навчальна дисципліна «Основи самоорганізації у професійній діяльності» у дослідженні виконує системно-інтегративну роль, варто було б більш детально представити опис її структури й змісту (підрозділ 4.4).

8. Для графічного відображення показників сформованості компетентності самоорганізації у майбутніх викладачів вищої школи (підрозділ 5.3, рис. 5.5 – 5.9) доцільно було б обрати різні типи діаграми, зокрема, як на рис. 5.10.

Вищезначені міркування й побажання не є принциповими, вони несуть лише пропозиційно-рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку результатів дослідження.

Висновок. Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих праць дисертантки дає підстави для висновку про те, що подана до захисту робота Мирончук Наталії Миколаївни «Теоретичні і методичні основи контекстної підготовки майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності» є самостійним, завершеним і достатньо апробованим дослідженням, результати якого мають практичне значення для розвитку педагогічної науки і практики.

Дисертація за актуальністю і змістом, обсягом і повнотою викладу її основних результатів відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою КМУ № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами, внесеними постановами Кабінету міністрів України за № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р.), що дає підстави для присудження Мирончук Наталії Миколаївни наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

А. І. Кузьмінський

